

Sendes med vedlegg Riksadvokaten idet Politimesteren i Oslo i etterforskningen av brannen på SCANDINAVIAN STAR den 7.april 1990, gir en TILRÅDNING OM Å IVERKSETTE NY ETTERFORSKNING

Det vises til vedlagte dokumenter.

I. Innledning

Politimesteren i Oslo (PM) nedsatte høsten 2013 en prosjektgruppe som skulle tilegne seg nødvendig kunnskap om saken vedrørende brannen om bord i Scandinavian Star natten til den 7. april 1990. Mandatet var å gjennomføre en grundig vurdering av om det var grunnlag for å iverksette ny etterforskning av saken. Foranledningen var et initiativ fra stiftelsen Etterforskning av mordbrannen Scandinavian Star (Stiftelsen), og Støttegruppen for de etterlatte og overlevende (Støttegruppen).

Riksadvokaten har i brev av 17. april 2013 gitt rammer og ansvar for de vurderinger og beslutninger dette kan foranledige for Oslo politidistrikt. Dette var nødvendig fordi saken ble henlagt ved Riksadvokatens beslutning i mars 1991.

PM er ”prosjekteier”. Prosjektgruppen, heretter Prosjektet, har arbeidet utfra mandat gitt av PM innenfor disse rammer.

II. Prosjektet

Prosjektet har bestått av 11 personer med taktisk, krimteknisk og analytisk samt juridisk kompetanse. Både ØKOKRIM og Kripos har avgitt personell til prosjektet. Prosjektet konstituerte seg den 6. september 2013 og har i tiden frem til medio mai 2014 gjennomgått et svært omfattende materiale.

Prosjektet har for det vesentligste gjennomgått eksisterende dokumentasjon. Herunder er det innhentet et betydelig materiale fra svenske og danske myndigheter. Prosjektet har også foretatt enkle avgrensede undersøkelser utover eksisterende dokumentasjon for å bringe faktum på det rene, - uten at etterforskning dermed er innledet.

Det har særlig blitt fokusert på følgende sentrale elementer:

- Brannårsak og brannutvikling
- Den mistenkte danske statsborgeren
- Undersøkelsessakene – de (under etterforskningen i 1990-91) utskilte prosjektene
- Alternative hypoteser – mulige økonomiske motiv

Der disse punktene ikke har dekket anførselene som er innkommet fra Stiftelsen og Støttegruppen er det også gjort undersøkelser opp mot disse.

III. Prosjektrapporten

Rapportens punkter 4 til 8 redegjør grundig for gruppens funn. Disse er oppsummert i rapportens punkt 9. Her nevnes særlig to forhold av interesse:

A. Brannårsak og brannutvikling

Prosjektet har etter en vurdering kommet til at det har vært to separate branner om bord i skipet. En i 400 korridoren og en i 200 korridoren. Det var brannen i 200 korridoren som førte til at 159 liv gikk tapt.

Det er overveiende sannsynlig brannen i 400 korridoren er påsatt. Prosjektet har kommet til at det ikke er like sannsynlig at brannen i 200 korridoren er påsatt, men at det er sannsynlighetsovervekt – altså mer enn 50 %. Grunnen til at det er noe usikkerhet omkring dette er at det ikke finnes et konkret arnested. Prosjektet beskriver et arnestedområde på 8,7 meter.

Anførselene om sabotasje er konkret tilbakevist etter at det er gjort enkelte begrensede undersøkelser. Prosjektet konkluderer med at videre etterforskning vedrørende brannårsak ikke er tilrådelig, se sammendrag i rapportens pkt. 4.10.

B. Den Danske statsborgeren/Undersøkelsessakene

Prosjektet har kommet til at mistanken mot den Danske statsborgeren ikke er fundert så sterkt som det har vært gitt uttrykk for, se rapportens pkt 5.8. Foreliggende dokumentasjon gir etter Prosjektets oppfatning ikke grunnlag for å trekke så entydige konklusjoner. Prosjektet konkluderer imidlertid med at videre etterforskning vedrørende denne mistanken ikke er tilrådelig.

Prosjektet har funnet at det i undersøkelsessakene, kap. 6, tilsynelatende er foretatt rettet etterforskning mot andre enn bare den danske statsborgeren. Saken er imidlertid bare henlagt ovenfor denne ene. Prosjektet har konkludert med at det var politifaglig riktig, og naturlig, at etterforskningen var rettet mot flere i saken. En finner imidlertid ikke tilstrekkelig notoritet rundt/på avslutning av disse undersøkelsene.

Prosjektet konkluderer i pkt 6.6 med at det ikke er tilrådelig å gjøre ytterligere etterforskning i denne sammenheng.

C. Alternative hypoteser – økonomisk motiv

Økonomiske forhold og eventuelle økonomiske motiv for å sette skipet i brann er i liten grad etterforsket, se rapportens pkt. 7. Rapporten viser at det har vært vanskelig å oppdrive dokumentasjon for skipets verdi ved overdragelsen, om skipet ble betalt, om prisen var i henhold til markedsverdi og om forsikringsforholdene innebar realitet. Dette tyder på at forholdene ikke ble etterforsket – eller i alle tilfeller at det ikke finnes dokumentasjon / notoritet for slike undersøkelser i sakens dokumenter.

At dette ikke kan bringes på det rene *i dag* skyldes, i følge rapporten, i stor grad den lange tiden som er gått siden hendelsesforløpet. Involverte foretak og registre er ikke oppbevart og/eller det er ikke oppbevaringsplikt for den nødvendige dokumentasjon. Utfra det tilgjengelige materialet og avgrensede undersøkelser gjort i sluttfasen av prosjektet har Prosjektet likevel konkludert med at det er lite sannsynlig at en gjenåpning av etterforskningen i dag kan bidra til å avdekke nye bevis i strafferettssporet. I det ligger at sannsynligheten for at en finner "klare /sikre" svar utover det som er innhentet er små.

IV. Oppsummering av prosjektarbeidet

Prosjektets konklusjon og anbefaling til Politimesteren har vært at ny etterforskning ikke bør iverksettes.

Det tuftes på de alminnelige straffeprosessuelle prinsipper om at det bare er aktuelt å iverksette ny etterforskning hvis det er en formodning for at man ved dette vil kunne peke på en eller flere gjerningsmenn til brannstiftelsen. At man kan avdekke eventuelle andre straffbare handlinger i forbindelse med transaksjoner før eller etter brannen, mener Prosjektet ikke vil kunne begrunne nye etterforskningskritt idag.

Som straffesak foreldes saken om noe under ett år. En formell siktelse vil kunne stanse foreldelsesfristen. Det er ingen ting som taler for at man ved fornyet etterforskning vil kunne sikte noen person. Det er i forlengelsen av dette heller ikke sannsynlig at ytterligere etterforskning vil være formålstjenlig i den utstrekning at man kan ta ut tiltale i saken og fremme en sak for domstolen. Å rette etterforskningen mot noen i dag vil slik Prosjektet ser det være uforholdsmessig belastende for den det måtte gjelde. Det vises til strprl. §§ 224 og 226.

V. PMs vurdering – tilrådning om ny etterforskning

Etter gjennomgang av den foreliggende rapport og etter dialog med Økokrim og Kripas, har PM likevel besluttet å tilrå at det iverksettes ny etterforskning i deler av saken.

PM har etter en **totalvurdering** av det samlede materialet funnet grunnlag for å tilrå ny etterforskning selv om ikke foreligger nye opplysninger i saken.

Bakgrunnen er at saken i liten grad er etterforsket opp mot økonomiske motiv for brannen, og /eller at det ikke finnes notoritet for beslutninger som ble tatt i saken herunder. Eksempelvis beslutningen om *ikke* å etterforske forsikringsforhold og hvorfor.

I tillegg kan det fremstå som momentene som utpekte den danske statsborgeren som gjerningsmann som utilstrekkelig bevismessig.

Saken som medførte at 159 liv gikk tapt, anses som for alvorlig til at man kan akseptere noen uavklarte forhold, og PM mener derfor at enkelte forhold må etterforskes til "bunns".

PM er her opptatt av at en så alvorlig sak og ”nasjonal traume” ikke kan legges vekk så lenge det etterlates ytterligere tvil om eksistensen av bevis.

Prosjektet konkluderer med at det er lite sannsynlig at en vil avdekke nye bevis, men PM mener at det samfunnsansvaret politi og påtalemyndighet har til å etterforske store dødsbranner, her må vektlegges tungt mht å tilrå ny (del/målrettet tilleggs-)etterforskning. Politiet etterforsker brann og andre ulykker selv om det ikke er grunn til mistanke om straffbare forhold.

Det er av stor betydning at Oslo politidistrikts etterforskning i 1990/91 ikke etterlater spørsmål som ville kunne gi etterlatte eller andre involverte grunn til å tro at mulige spor ikke er fulgt opp. I den grad fullstendig etterforskning ikke ble gjennomført i 1990/91 må dette slik PM ser det gjennomføres nå.

Riksadvokatens brev av 17. april 2013 gir som anvisning at en tilråding som dette skal angi omfang og innretning på denne etterforskningen. Jeg vil komme tilbake til detaljer vedrørende dette. Foreløpig vil jeg presisere følgende:

A. Temaer som kan belyses og Hvilke etterforskningsskritt som må planlegges (omfang og innretning)

Basert på internt notat fra Prosjektets medlemmer som hadde fokus på ”økonomisportet”;

Punkt 1 – undersøkelser mot skipsmeglermiljø ad rater på leieavtaler og priser på omsetning av sammenlignbare skip på den tid (rundt 1990) for å eventuelt avdekke riktig/uriktig bevis

En slik undersøkelse er for det første naturlig å gjennomføre på generelt grunnlag. Dernest var opplysningene om inngåtte rater for hhv bareboat certeparti og tidscerteparti for Scandinavian Star våren 1990 etter overdragelse fra SeaEscape til KS Scandinavian Star, sammenholdt med det tidscerteparti de nye danske eiere inngikk med et italiensk skip for å drifte ruten før man overtok Scandinavian Star. Disse ratestørrelsene divergerte såpass at det kunne være ønskelig å sammenholde mot rater for andre skip på samme tid. Dette antok man kunne innhentes fra skipsmeglerbransjen. Den samme kilden kunne forutsetningsvis også inneha historiske data for priser ved overdragelser av sammenlignbare skip til Scandinavian Star.

Undersøkelsesperioden strakk ikke til å gjøre nye forsøk for om mulig å finne fram til en eller flere skipsmeglere som satt på relevant dokumentasjon for faktiske gjennomførte salg av ferjer rundt 1990. En vet ikke med sikkerhet om slike meglerpersoner er mulig å oppdrive.

Punkt 2 – faktisk avtale som lå til grunn for SeaEscape sitt kjøp av Scandinavian Star fra Stena Line i 1990:

Et tilsynelatende misforhold mellom den pris SeaEscape måtte betale til Stena Line og den pris KS Scandinavian Star kjøpte skipet for fra SeaEscape – begge transaksjoner i mars 1990 – har vært gjenstand for spekulasjoner i denne saken i alle gjenopptakelsesbegjæringene.

Det var derfor ønskelig å få dokumentert overdragelsen

Punkt 3 – innhenting av dokumentasjon fra Lund angående andre interessenter til Scandinavian Star i 1989/-90:

Niels-Erik Lund har tilskrevet dansk politi ifm gjenopptakelsesbegjæringene og opplyst at det var andre interessenter som forhandlet om å kjøpe Scandinavian Star for en pris i størrelsesorden 18-20 millioner USD. I et leserinnlegg fra 2013 fremkom det at Lund skulle sitte på skriftlig dokumentasjon fra andre interessenter enn den endelige danske kjøper av skipet.

Dersom det finnes kvalitativt god dokumentasjon på reelle forhandlinger i den beløpsstørrelse som angitt ovenfor, anser vi det som egnet til å verifisere verdien på skipet.

Punkt 4 – regnskaper:

Den regnskapsmessige håndtering av transaksjonen og mellomværende med selger i regnskapene til KS Scandinavian Star og dets morselskap har gitt verdifull informasjon i prosjektarbeidet.

Det hadde imidlertid vært ønskelig å se også senere års regnskaper, bl.a. med tanke på eventuelle nedbetalinger av restgjeld og tidspunkt og størrelse ved eventuelt videresalg. Riksadvokaten i Danmark har på oppdrag fra prosjektet undersøkt bla. mot Kammeradvokaten i Danmark om det der finnes mer arkivert. Det er opplyst at Kammeradvokaten har makulert sin file på saken og dansk riksadvokat har, uten å kontakte skattemyndighetene, konkludert med at det heller ikke hos danske skattemyndigheter finnes ytterligere regnskapsmaterialet.

Det fremstår etter dette som om ikke danske skattemyndigheter uttrykkelig er anmodet om ytterligere dokumentasjon. Selv om en anser vi det som lite sannsynlig at slik regnskapsdokumentasjon finnes etter så mange år, må det sjekkes helt ut.

B. Varighet/ressursbruk

Dette er vanskelig å si noe eksakt om, men presiserer at en eventuell en ny etterforskning i Scandinavian Star-saken blir avgrenset til deler av "økonomisporet".

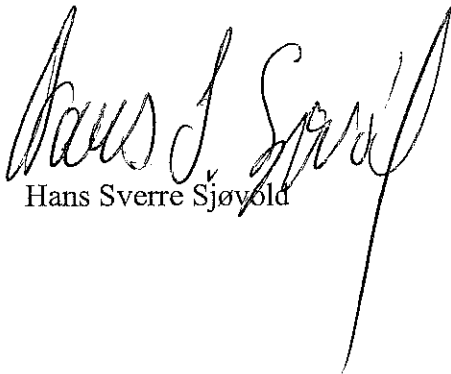
PM er klar over at sannsynligheten for at en etterforskning vil gi klare svar på de nevnte forhold er forholdsvis små, men mener at det må være en målsetting for norsk politi og påtalemyndighet å få gjennomført disse etterforskningskrittene før foreldelsesfristen utløper i 2015.

Ressursbruken må redegjøres nærmere for i eget skriv dersom det blir besluttet ny etterforskning.

VI. Habilitet

Oslo politidistrikt har hatt etterforskningsansvar i saken fra den startet. Når det etter den herværende gjennomgang avdekkes at det ikke foreligger tilstrekkelig notoritet for å avslutte etterforskning av enkelt temaer kan det rettes habilitetsinnsigelser mot distriktet.

Av denne grunn ber PM om en vurdering av om eventuell etterforskning skal gjennomføres av/under ledelse av Oslo politidistrikt. PM anser det som viktig at ytterligere etterforskning vurderes med tanke på habilitet i alle ledd som har hatt innflytelse på de prosesser saken tidligere har vært i.

Hans Sverre Sjøvold

Gro Smogeli
Kst vpm